

Diktatoryň iň uly gorkusy Sözdür...

Category: Filosofiýa, Kitapcy, Romanlar, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Diktatoryň iň uly gorkusy Sözdür... DIKTATORYŇ IŇ ULY GORKUSY
SÖZDÜR...

XX asyrda döredijilik adamlarynyň depesinden höküm sürüp biljek iň gorkunç basyş bolan sowet režimi guruldy. Stalin diktaturasynyň 1930-1938-nji ýyllarda aglabasy ýazyjy-şahyrlar bolan intellektual adamlara gönüden-göni terajt amala aşyrandygy baradaky arhiw materiallary gutararly däl. Lukmanlaryňam diagnozyny dogry goýmaga çekinen zannyýaman diktatory Iosif Stalin çeper edebiýatdan dil bilimine, filosofiýa çenli hemme ugra ýolgörkeziji serdar bolmaga synanyşypdyr we bu synanyşyklaryň adamzat taryhyna söz bilen beýan edip bolmajak derejede ýaramaz netijeleri bolupdyr. Bir million döredijilik adamsynyň atylan, sürgün edilen GULAG

türmelerinde ölen şol gazaply ýyllarynda Kommunistik partiýanyň metbugat organy «Правда» gazetiniň ýa-da diktator Staliniň bir agyz ýaramaz sözi atylmaga, tussag astyna alnyp sürgün edilmäge ýa-da iň gowy sypana işden kowulmaga, kitaplaryň we makalalaryň çap edilmezligine ýeterlik bolýan wagty, aý-ýyllaryňy sarp edip ýazan eserleriňi şahsy arhiwlerde çüýredip goýmakdan başga alajyň galmaýardy. XX asyr dünýä edebiýatynyň iň esasy romanlaryndan «Ussat we Margaritanyň» awtory Mihail Bulgakowyň (1891-1940) döredijiligine diktator Staliniň burnuny sokmagy-da munuň ýaramaz manydaky iň gyzykly mysallarynyň biridir. Pýesasynyň hut Staliniň görkezmesi bilen gadagan edilmeginden soň saglygy mazaly peselen M.Bulgakowyň «Ussat we Margarita» romany diňe 1966-njy ýyldan soň okyjylaryna gowşupdy.

«Ussat we Margaritanyň» awtory bilen birlikde bir million döredijilik adamsynyň maşgalalaryna görkezen horluklary sebäpli Iosif Stalin ýaly zannyýaman diktatorlaryň jemine nälet okap, Bulgakowyň durmuş baradaky käbir sözlerini siziň dykgatyňyza ýetirýäris we wyždany jogapkärçiligimizi az-owlak hem bolsa ýeňletmek isleýäris.

Şondan üýtgeşik däl nälete eli galam tutýan şahsyýetsiz adamlary pula satyn alyp, jemgyýetiň aňynyň ösmegine we ýüreginiň urgusyna päsgel berýän biziň günlerimiziň diktatorlary-da aňryýany bilen mynasyp. Olaryň mazarlarynyň tüýkülikden doljakdygyna ynanaýyň.

* * *

Hiç wagt hiç zat islemäň. Aýratynam sizden has güýçlilerden hiç wagt we hiç zat. Özleri hödürlärler we özleri hemme zady bererler.

Hawa, adamlaryň başy ölümlü. Wah, käşgä hemme zat şunuň bilenem gutarsady. Adamyň kämahal duýdansyz aradan çykmagyndan ýaman zat ýok. Ine, hile-de şu ýerde.

Söýýän adam söýýäniniň ykbalyny paýlaşmasa bolmaýar.

Erbetlik arap-şerapdan, oýunlardan, özüneçekiji aýallaryň ýanyndan, stolyň aňyrsyndaky pyşyrdaşmalardan gaçýan erkeklerde gizlenýär. Bular ýaly adamlar ýa agyr hassa bolýar ýa-da töweregindäkilere garşy gizlin ýigrenç duýgusynda

gezyär.

Egin-eşige seredip garaýşyny kesgitlejek bolýarsyňyzmy? Hiç wagt beýtmäň. Ýalňysyp bilersiňiz, özem gatt erbet formada.

Tegelek ýigrimi ýyllap adam bir zatlar bilen meşgullanýar. Mysal üçin, Rim hukugyny öwrenýär. Emma ýigrimi birinji ýylynda birdenkä Rim hukugynyň özüne asla gerek däldigini we ony halamaýandygyny, hakykatda özüniň ezber bagbandygyny we gülleri söýýändigini bilip galýar. Munuň ömrümüziziň ahyrynda ýerbe-ýer bolan sosial gurluşymyzyň ösmän galanlygyndan gelip çykandygyna düşünmeli.

Ýoldaşlar, ownuk ýüreklilikden we özüňe ynamsyzlykdan erbet zat ýokdur.

Haýsydyr bir bilim-terbiýe edarasynda düşünjeli adam bolup bilmejegini pikir edýäris. Emma gowy guralan bilim-terbiýe edarasynda düzgün-tertipli adam bolmak we geljekde bilim edarasynyň diwarlarynyň daşynda adamyň özüni tertibe salmagy üçin peýdaly endikleri edinip biler.

Maňa näme sebäpden beýle seredýärsiň, jana-jan kakam? Men nagys дәl-ä, üstümde güller bitenok.

Ýer ýüzünde diňe iki güýç bar: Dollar we edebiýat.

Ýadyňyzda saklaň: Parižde ýaşaýan adama rus dili hapa-paýys söz aýmagy ýa-da hasam erbedi haýsydyr bir başly-barat sygarlara gygyrmagy üçin gerek.

Hemme zat geçip gidýär. Güzaplar, muşakgatlary, gan, açlyk, garahassalyk. Dünýä özgerer, emma göwrämiziň we pygyllarymyzyň dünýäde bolmadyk wagtynda ýyldyzlar galar. Munuň şeýledigini bilmeýän ýeke adam hem ýok. Şeýle bolýan bolsa, biz näme üçin nazarlarymyzy şolara gönükdiremezok? Nämüçin?

Adama subutnamasyz ýaşamagyň ymykly gadagandygyny özüňiz bilýärsiňiz.

Golýazmalar ýanmaýar.

Otyryn, hiç kim bilen işim ýok, semewarymy bejerýärin.

Iň gowular we güýçliler üstün çykýardy. Gorkunjy-da iň gowular.

Hiç zady oňaryp bolmajakdygyna garamazdan etmeli işini bilýän adamyň nähili ýigrenç duýgusynda gezyändigine düşünýärsiňizmi?

Ahyrsoňunda her bir hereketim üçin näme sebäpden bahana tapmalymykam?

Maýis ALIZADE.

Duşenbe, 12.08.2024 ý. Sözler